

Regionale inkomensrekeningen van de huishoudens

Dirk Hoorelbeke

Foto: Image 100

Inleiding

Het onderwerp van dit webartikel betreft de regionale inkomensrekeningen van de huishoudens. De basisreeksen (1995-2011) van deze rekeningen worden gepubliceerd door het Instituut van de Nationale Rekeningen (INR). In het kader van het HERMREG-project, een samenwerking tussen het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), het Federaal Planbureau (FPB), l'Institut Wallon de l'Evaluation, de la Prospective et de la Statistique (IWEPS) en de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR), werden deze reeksen geretropoleerd tot 1985. Het voornaamste doel van het HERMREG-project is het maken van regionale economische middellange-termijnvooruitzichten. In dit artikel wordt ook gebruik gemaakt van die vooruitzichten en wordt de periode 1985-2015 bestudeerd.

In deel 1 overlopen we de verschillende reeksen waaruit de regionale inkomensrekeningen van de huishoudens zijn opgebouwd. We analyseren de belangrijkste reeksen via een eenvoudige structuuranalyse en bestuderen de verschuivingen doorheen de periode 1985-2015. In deel 2 focussen we op het beschikbaar inkomen en vergelijken dit met het regionaal bruto binnenlands product (bbp). De eerste is een indicator van het inkomensvermogen van een regio, de tweede is een indicator van het productievermogen van een regio. We ronden af met enkele slotbeschouwingen.

1. Inkomensrekeningen

1.1. *Situering*

De regionale inkomensrekeningen bestaan uit twee delen: de rekening voor bestemming van primaire inkomens en de secundaire inkomensverdeling (zie tabel 1). Voor beide deelrekeningen onderscheiden we zowel middelen als bestedingen. Hierbij zijn de middelen te beschouwen als positieve bijdragen en de bestedingen als negatieve bijdragen aan de inkomensvorming.

De rekening voor de bestemming van de primaire inkomens heeft betrekking op de economische activiteiten van de ingezetenen van een gewest. Of nog: inkomens die verworven worden en lasten die betaald worden bij het inzetten van hun arbeid of kapitaal.

Aan de middelen- of de inkomstenzijde, is de beloning van de werknemers veruit de belangrijkste categorie in de drie de gewesten. De beloning van de werknemers omvat naast de lonen en wedden ook vakantiegeld en andere inkomens uit arbeid (zoals fooien, maaltijdcheques, terugbetaling van transportkosten, ...). Voor alle duidelijkheid:

dit betreft de beloning van de ingezetenen van het Vlaamse Gewest (die al dan niet in het Vlaamse Gewest werken). Het betreft niet de beloning van de werknemers die tewerkgesteld zijn in het Vlaamse Gewest.

De twee andere categorieën van primaire inkomens zijn het exploitatieoverschot en het gemengd inkomen enerzijds (die zijn niet apart beschikbaar) en het inkomen uit vermogen anderzijds. Het exploitatieoverschot betreft de toegerekende huur voor de eigen woning. Het gemengd inkomen betreft het inkomen van de zelfstandigen en de effectief betaalde huurgelden. De term gemengd slaat op het feit dat de bron van het inkomen niet eenduidig te onderscheiden valt (dit is inzet van de productiefactor arbeid of van de productiefactor kapitaal).

De laatste categorie beschrijft het netto-inkomen uit vermogen. Het betreft onder meer interesten en dividenden aan de middelenzijde en interesten op (hypothecaire) kredieten aan de bestedingenzijde. Het saldo van de inkomens die rechtstreeks voortvloeien uit een economische activiteit, dit is de som van de beloning van de werknemers, het exploitatieoverschot en gemengd inkomen alsook het netto-inkomen uit vermogen vormt het saldo van de primaire inkomens.

Het tweede deel van de inkomensrekeningen van de huishoudens is de secundaire inkomensverdelingsrekening. De secundaire inkomensverdeling wijst op de lopende overdrachten tussen de huishoudens en andere economische agenten (voornamelijk de overheid). Dit luik omvat de sociale uitkeringen en overige inkomensoverdrachten (onder andere schadeverzekeringsuitkeringen). De sociale uitkeringen bestaan onder meer uit de wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld (werkloosheidsuitkeringen, kinderbijslag, ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, brugpensioenen, ...), de uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers (voornamelijk pensioenen, inclusief overheidspensioenen) en de uitkeringen sociale voorziening in geld (oorlogspensioenen, tegemoetkomingen voor gehandicapten, leefloon, ...). Aan de bestedingenzijde vallen hieronder de belastingen op inkomen, de belastingen op vermogen (inclusief verkeersbelasting), sociale premies (ten laste van werkgevers en werknemers) en overige inkomensoverdrachten (onder andere schadeverzekeringspremies).

Het beschikbaar inkomen is de sluitpost van de inkomensrekeningen van de huishoudens. Het beschikbaar inkomen is het inkomen na de secundaire inkomensverdeling en geeft aan welk bedrag kan uitgegeven worden aan consumptie of gespaard kan worden.

1.2. Bedragen per capita

De beschrijvende analyse voor de drie gewesten is gebaseerd op de bedragen per capita. De belangrijkste reeks aan de middelenzijde van de primaire inkomens is de beloning van werknemers. De hier vermelde bedragen zijn nettobedragen, dit is exclusief de sociale zekerheidsbijdragen en aan de bron ingehouden belastingen. Zo bedroeg de beloning van werknemers uit het Vlaamse Gewest 6.920 euro per inwoner in 1985. Dit loopt op tot 20.543 euro per inwoner in 2015¹, zoals kan gezien worden in tabel 1. Deze tabel geeft de bedragen per inwoner weer per reeks en per gewest voor de jaren 1985, 1995, 2005 en 2015. De cijfers voor het jaar 2015 zijn uiteraard vooruitzichten.

In 1985 zijn de verschillen tussen de gewesten niet heel groot: de beloning van de werknemers is het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (7.717 euro per inwoner) en het laagst in het Waalse Gewest (6.203 euro), tegenover 6.920 euro in het

¹ Alle cijfers zijn in lopende prijzen (nominale cijfers). Een deel van de stijging wordt opgeslorpt door de inflatie. In de periode 1985-2015 neemt het consumptieprijspeil toe met ongeveer 75%.

Vlaamse Gewest. Zoals blijkt uit tabel 1 is het verschil in (het prognosejaar) 2015 groter én is er een andere volgorde dan in 1985. De beloning van werknemers is dan het hoogst in het Vlaamse Gewest (20.543 euro per inwoner), gevolgd door het Waalse Gewest (17.365 euro). Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest komt nu op de laatste plaats (17.116 euro). In 2011, het laatste jaar waarvoor observaties beschikbaar zijn (INR, 2014), bedroeg de beloning per capita (ongeveer) 19.110 euro in het Vlaamse Gewest, 16.040 euro in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 16.080 euro in het Waalse Gewest.

De twee andere categorieën van primaire inkomens zijn het exploitatieoverschot en het gemengd inkomen enerzijds en het inkomen uit vermogen anderzijds. De som van het exploitatieoverschot en het gemengd inkomen – de aparte reeksen zijn niet beschikbaar in de regionale rekeningen – bedroeg in 1985 1.780 euro per inwoner in het Vlaamse Gewest. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is dat iets hoger (1.844 euro), terwijl de som van het exploitatieoverschot en gemengd inkomen 1.542 euro per inwoner bedraagt in het Waalse Gewest. In 2015 zijn de verschillen tussen het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest opgelopen: 3.315 euro per inwoner ten overstaan van 2.744 euro per inwoner. Het exploitatieoverschot en gemengd inkomen in het Waalse Gewest blijft achterop (2.429 euro per inwoner).

In 1985 ligt het netto-inkomen uit vermogen, dus na verrekening van de middelen en bestedingen, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (1.933 euro per inwoner) beduidend hoger dan in de andere gewesten (1.799 euro in het Vlaamse Gewest en 1.411 euro in het Waalse Gewest). Rond 1995 is er een omslag en ligt het netto-inkomen uit vermogen in het Vlaamse Gewest hoger. In 2015 bedraagt het daar 3.304 euro per inwoner tegenover 2.664 euro in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 2.206 euro in het Waalse Gewest.

De som van de beloning van de werknemers, het exploitatieoverschot, gemengd inkomen en het netto-inkomen uit vermogen vormt het saldo van de primaire inkomens. In de beginperiode is dit saldo het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, gevolgd door het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest (11.494 euro per inwoner in 1985 tegenover 10.499 euro en 9.156 euro). Begin de jaren 1990 wijzigt die volgorde en is het saldo van de primaire inkomens het hoogst in het Vlaamse Gewest. Dit is vooral te wijten aan een tragere toename van het saldo van de primaire inkomens in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in vergelijking met de toename in het Vlaamse Gewest eind jaren 1980 – begin jaren 1990, aangezien gedurende die periode de bevolking in het Vlaamse Gewest sneller is toegenomen dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In 2011, het meest recente jaar waarvoor observaties beschikbaar zijn, bedraagt het saldo van de primaire inkomens per inwoner ongeveer 25.280 euro in het Vlaamse Gewest, 21.130 in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 20.460 euro in het Waalse Gewest. In 2015 zouden die bedragen stijgen tot respectievelijk 27.161 euro, 22.524 euro en 22.000 euro.

Een eerste categorie in de secundaire inkomensverdeling zijn de sociale uitkeringen. In het Vlaamse Gewest bedragen de sociale uitkeringen bijna 2.400 euro per inwoner in 1985. Zowel in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (2.966 euro) als het Waalse Gewest (2.853 euro) liggen de sociale uitkeringen per inwoner hoger. In de loop der jaren stijgt dit bedrag minder in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dan in de andere twee gewesten. Waar de sociale uitkeringen per inwoner in 1985 het hoogst waren in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn ze er nu het laagst. In 2011, het jaar van de meest recente observaties, zijn de sociale uitkeringen per inwoner het hoogst in het Waalse Gewest gevolgd door het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (respectievelijk ongeveer 6.730 euro, 6.650 en 5.870 euro). Anno 2015 zouden de sociale uitkeringen per inwoner ongeveer gelijk zijn in het Vlaamse en Waalse Gewest (iets meer dan 7.500 euro), terwijl ze 6.283 euro zouden bedragen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Tabel 1. Regionale inkomensrekeningen van de huishoudens, 3 gewesten, 1985, 1995, 2005 en 2015 (per inwoner, in lopende cijfers)

	1985			1995			2005			2015		
	B	V	W	B	V	W	B	V	W	B	V	W
<i>Rekening voor bestemming van primaire inkomens</i>												
Exploitatieoverschot en gemengd inkomen	1.844	1.780	1.542	2.570	2.617	2.147	2.792	3.233	2.404	2.744	3.315	2.429
Beloning van werknemers	7.717	6.920	6.203	10.494	11.414	9.564	13.894	16.035	13.263	17.116	20.543	17.365
Netto-inkomen uit vermogen	1.933	1.799	1.411	2.991	2.994	2.291	2.440	2.735	1.963	2.664	3.304	2.206
<i>Secundaire inkomensverdelingsrekening</i>												
MIDDELEN												
Saldo primaire inkomens	11.494	10.499	9.156	16.054	17.025	14.003	19.128	22.002	17.630	22.524	27.161	22.000
Sociale uitkeringen	2.966	2.395	2.853	4.201	3.759	4.118	5.266	5.328	5.417	6.283	7.538	7.547
BESTEDINGEN												
Belastingen op inkomen, vermogen, ...	2.265	1.974	1.834	2.818	3.014	2.530	3.435	4.227	3.448	3.966	5.358	4.442
Sociale premies	2.795	2.396	2.214	4.056	4.268	3.658	5.225	6.031	4.997	6.407	7.907	6.681
Netto overige inkomensoverdrachten	280	73	20	312	57	-27	336	103	1	169	133	69
Beschikbaar inkomen	9.121	8.461	7.942	13.068	13.445	11.960	15.398	16.969	14.601	18.266	21.302	18.355

B: Brussels Hoofdstedelijk Gewest, V: Vlaams Gewest, W: Waals Gewest - 2015: raming

Bron: HERMREG, 2014.

Aan de bestedingenzijde zijn de belastingen op inkomen, vermogen, ... in 1985 het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (2.265 euro per inwoner tegenover 1.974 euro en 1.834 euro in het Vlaamse en Waalse Gewest). Uit tabel 1 blijkt dat dit in 1995 niet meer het geval is: de belastingen per inwoner zijn sindsdien het hoogst in het Vlaamse Gewest. In 2015 zouden de belastingen op inkomen, vermogen, ... stijgen naar 5.358 euro per inwoner van het Vlaamse Gewest tegenover 4.442 euro in het Waalse Gewest en 3.966 euro in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

De sociale premies vormen een tweede belangrijke categorie aan de bestedingenzijde van de secundaire inkomensverdeling. Net zoals bij de belastingen op inkomen, vermogen, ... zijn de sociale premies per inwoner in 1985 het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en bedragen daar 2.795 euro tegenover 2.396 euro in het Vlaamse Gewest en 2.214 euro in het Waalse Gewest. Nadien stijgen de sociale premies per inwoner minder snel in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in vergelijking met de andere gewesten. In 2015 zouden de sociale premies per inwoner 7.907 euro bedragen in het Vlaamse Gewest, 6.681 euro in het Waalse Gewest en 6.407 euro in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

De sluitpost van de inkomensrekeningen van de huishoudens is het beschikbaar inkomen en die geeft aan welk bedrag kan uitgegeven worden aan consumptie of gespaard kan worden. In 1985 bedraagt het beschikbaar inkomen per inwoner van het Vlaamse Gewest 8.461 euro. In 2011 is dit gestegen tot ongeveer 19.700 euro per inwoner. Tegen 2015 zou het beschikbaar inkomen 21.302 euro per inwoner bedragen. Waar in 1985 het beschikbaar inkomen per inwoner in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest nog het hoogst is (9.121 euro versus 8.461 euro in het Vlaamse Gewest en 7.942 euro in het Waalse Gewest) is dit sedert 1992 niet meer het geval. In 2011 bedraagt het beschikbaar inkomen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ongeveer 17.200 euro en, nauwelijks lager, ongeveer 17.000 euro in het Waalse Gewest.

1.3. Structuur

Tabel 2 geeft de structuur weer van de regionale inkomensrekeningen voor de jaren 1985, 1995, 2005 en 2015. De structuur betreft het belang van de verschillende subreeksen en wordt hier weergegeven als verhouding tot het beschikbaar inkomen. Zoals hiervoor al is aangegeven vormt de beloning van werknemers een belangrijke post in de inkomensrekeningen. Uit tabel 2 blijkt dat het aandeel van de beloning van werknemers in het Vlaamse Gewest stijgt van 81,8% in 1985 naar 94,5% in 2005. Mede als gevolg van de economische laagconjunctuur in 2009 en de bijhorende vertraagde aangroei van de beloning, is de stijging van het aandeel in de volgende periode iets minder uitgesproken en evolueert naar 96,4% in 2015 (volgens de HERMREG-vooruitzichten). Het aandeel van de beloning van werknemers in het beschikbaar inkomen is structureel lager in het Waalse Gewest, hoewel de kloof met het Vlaamse Gewest in het meest recente deel van de bestudeerde periode kleiner geworden is. In 1985 is het aandeel van de beloning in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest hoger dan in het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest (84,6% tegenover 81,8% en 78,1%). In de volgende periodes zijn de aandelen van de beloning heel gelijkaardig in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest en dus lager dan in het Vlaamse Gewest, maar het verschil tussen de gewesten neemt af. In 2015 zou het aandeel van de beloning van werknemers 96,4% bedragen in het Vlaamse Gewest, 93,7% in het Waalse Gewest en 94,6% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Het aandeel van de categorie exploitatieoverschot en gemengd inkomen in het Vlaamse Gewest kent een dalende tendens tijdens de periode 1985-2015. In 1985 bedraagt dit aandeel 21% om in 2015 naar 15,6% te evolueren, of een daling met ongeveer een vierde. Ook de andere gewesten vertonen die dalende tendens. Ze is echter meer

uitgesproken in het Waalse Gewest (ongeveer -1/3) dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (ongeveer -1/4). Het aandeel van het exploitatieoverschot en gemengd inkomen is er respectievelijk 19,4% en 20,2% in 1985 om te dalen tot respectievelijk 13,2% en 15,0% van het beschikbaar inkomen in 2015.

In 1985 heeft het netto-inkomen uit vermogen – voor de eenvoud zijn de middelen en bestedingen hier verrekend – een aandeel van iets meer dan 21% in het Vlaamse Gewest. Dit aandeel is ongeveer hetzelfde in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (21,2%) en ligt iets lager in het Waalse Gewest (17,8%). Na een stijging in het begin van de observatieperiode (respectievelijk 22,3%, 22,9% en 19,2%) loopt het aandeel van het netto-inkomen uit vermogen in de drie gewesten terug. De daling zou tegen 2015 iets groter zijn in het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (ongeveer een derde tegenover ongeveer een vierde in het Vlaams Gewest).

Daar de voorgaande reeksen de situatie vóór herverdeling beschrijven, heeft het saldo van primaire inkomens – het totale inkomen dat voortkomt uit de economische activiteiten van de ingezetenen van een gewest – een aandeel van meer dan 100% in het beschikbaar inkomen. In 1985 bedraagt dit aandeel 124,1% in het Vlaamse Gewest tegenover 126,0% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 115,3% in het Waalse Gewest. Zowel in het Waalse Gewest als het Vlaamse Gewest heeft dit aandeel in de eerste deelperiodes een stijgende tendens: in 2005 bedraagt het aandeel 120,7% in het Waalse Gewest en 129,7% in het Vlaamse Gewest. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest heeft in het begin van de periode het hoogste aandeel en valt daarna terug. In 2005 heeft het een aandeel van 124,2%. In de laatste periode daalt het aandeel in de drie gewesten tot ongeveer 123% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, 128% in het Vlaamse Gewest en bijna 120% in het Waalse Gewest. Het verschil tussen het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest daalt gevoelig tussen 1985 en 2015, van bijna 11 procentpunten naar iets meer dan 3 procentpunten.

Tabel 2. Structuur van de inkomensrekeningen, 3 gewesten, 1985, 1995, 2005 en 2015 (in % van het beschikbaar inkomen)

	1985			1995			2005			2015		
	B	V	W	B	V	W	B	V	W	B	V	W
<i>Rekening voor bestemming van primaire inkomens</i>												
Exploitatieoverschot en gemengd inkomen	20,2	21,0	19,4	19,7	19,5	18,0	18,1	19,1	16,5	15,0	15,6	13,2
Beloning van werknemers	84,6	81,8	78,1	80,3	84,9	80,0	90,2	94,5	90,8	93,7	96,4	94,6
Netto inkomen uit vermogen	21,2	21,3	17,8	22,9	22,3	19,2	15,8	16,1	13,4	14,6	15,5	12,0
<i>Secundaire inkomensverdelingsrekening</i>												
MIDDELEN												
Saldo primaire inkomens	126,0	124,1	115,3	122,8	126,6	117,1	124,2	129,7	120,7	123,3	127,5	119,9
Sociale uitkeringen	32,5	28,3	35,9	32,1	28,0	34,4	34,2	31,4	37,1	34,4	35,4	41,1
BESTEDINGEN												
Belastingen op inkomen, vermogen, ...	24,8	23,3	23,1	21,6	22,4	21,2	22,3	24,9	23,6	21,7	25,2	24,2
Sociale premies	30,6	28,3	27,9	31,0	31,7	30,6	33,9	35,5	34,2	35,1	37,1	36,4
Netto overige inkomensoverdrachten	3,1	0,9	0,2	2,4	0,4	-0,2	2,2	0,6	0,0	0,9	0,6	0,4
Beschikbaar inkomen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

B: Brussels Hoofdstedelijk Gewest, V: Vlaams Gewest, W: Waals Gewest

Bron: HERMREG, 2014. 2015: raming

Wat de middelenzijde van de secundaire inkomensverdeling betreft, stijgt het belang van de sociale uitkeringen (dit zijn, werkloosheidsuitkeringen, pensioenen, en dergelijke meer, zie hoger) doorheen de periode 1985-2015 in alle gewesten. Het aandeel van de sociale uitkeringen in het beschikbaar inkomen is doorheen de gehele periode het hoogst in het Waalse Gewest. Zo bedraagt het aandeel in 1985 28,3% in het Vlaamse Gewest, 32,5% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 35,9% in het Waalse Gewest. In 1995 zijn die aandelen slechts licht gewijzigd, maar tegen 2015 zou er een sterke toename zijn. Die toename is het hoogst in het Vlaamse Gewest (ongeveer +25%) waardoor het aandeel van de sociale uitkeringen belangrijker is in het Vlaamse Gewest (35,4%) dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (34,4%). Het aandeel blijft veruit het hoogst in het Waalse Gewest (41,1%).

Aan de bestedingenzijde hebben de belastingen op inkomen, vermogen, ... een aandeel van ongeveer een vierde in het beschikbaar inkomen. Dit aandeel is gestegen in het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest maar is afgenomen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In 1985 is het aandeel ongeveer 23% in het Vlaamse en Waalse Gewest en 25% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. In de eerste twee gewesten zou dit tot respectievelijk 25,2% en 24,2% stijgen in 2015 en daalt het aandeel naar 21,7% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

De sociale premies hebben het hoogste aandeel aan de bestedingenzijde van de secundaire inkomensverdeling en het belang ervan neemt gestaag toe doorheen de periode 1985-2015 en dit voor de drie gewesten. In 1985 is het belang ongeveer gelijk in het Vlaamse Gewest en Waalse Gewest (respectievelijk 28,3% en 27,9%), terwijl het iets hoger is in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (30,6%). Zoals gezegd stijgt het aandeel daarna; die stijging is ongeveer gelijk in het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest (ongeveer een derde) en hoger dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (ongeveer 15%). Hierdoor zou het aandeel van de sociale premies in 2015 in het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest boven het aandeel in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest stijgen (respectievelijk 37,1%, 36,4% en 35,1%).

Een laatste categorie betreft de netto overige inkomensoverdrachten, maar die hebben slechts een matig belang. In 2015 zou het aandeel hiervan 0,6% in het Vlaamse Gewest bedragen, 0,9% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 0,4% in het Waalse Gewest.

2. Beschikbaar inkomen en bbp

In dit deel bespreken we het beschikbaar inkomen – dit is de sluitpost van de inkomensrekeningen van de huishoudens – en het bruto binnenlands product (bbp). Het bbp geeft de waarde aan van de in het gewest geproduceerde finale goederen en diensten. Het is dus eerder een maatstaf van het productievermogen van een gewest dan van het inkomensniveau of (economisch) welvaartsniveau van een gewest. Voor dat laatste is het beschikbaar inkomen een betere indicator.

Tabel 3 toont de gemiddelde groeivoeten van het bbp en het beschikbaar inkomen, alsook de gemiddelde groeivoeten van beide indicatoren per inwoner. Een eerste vaststelling is dat de gemiddelde groei van het bbp (per inwoner) afneemt. Zo is de gemiddelde bbp-groei in de periode 1985-1995 5,6% in het Vlaamse Gewest, dit daalt naar 3,9% in de periode 1995-2005 en 3,0% in de periode 2005-2015. Dezelfde daling doet zich voor in de andere gewesten. Waar in de eerste twee deelperiodes de gemiddelde groei van het bbp per inwoner het hoogst is in het Vlaamse Gewest, is dit niet zo in de periode 2005-2015. De gemiddelde groei van het bbp per inwoner in die periode is even hoog in het Waalse Gewest (2,4% bbp-groei tegenover 1,2% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest). De gemiddelde bbp-groei in het Vlaamse Gewest in

2005-2015 bedraagt 3,0% en, hoewel lager dan in voorgaande periodes, blijft ze daarmee hoger dan in beide andere gewesten.

De vastgestelde daling van de groei van het bbp geldt niet voor het beschikbaar inkomen: eerst is er een daling, gevolgd door een (kleine) stijging. De gemiddelde groei van het beschikbaar inkomen in het Vlaamse Gewest bedraagt 5,1% in de eerste deelperiode en daalt naar 2,7% in 1995-2005 om nadien terug licht te stijgen naar 3,0% in 2005-2015. Opnieuw geldt dit voor de drie gewesten, maar de stijging in de laatste periode is iets hoger in de andere gewesten dan in het Vlaamse Gewest. De groei van het beschikbaar inkomen per hoofd daalt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Vlaamse Gewest, maar in het Waalse Gewest is er een lichte stijging van de groei van het beschikbaar inkomen per inwoner in de periode 2005-2015 ten overstaan van de voorgaande periode. Dit leidt tot een iets hogere gemiddelde groeivoet van het beschikbaar inkomen per inwoner in het Waalse Gewest (2,3%) en het Vlaamse Gewest (2,3%) dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (1,7%) in die periode.

Tabel 3. Beschikbaar inkomen en bbp, gemiddelde groei, 3 gewesten, 1985-1995, 1995-2005, 2005-2015 (lopende cijfers)

	1985-1995			1995-2005			2005-2015		
	B	V	W	B	V	W	B	V	W
Bbp	4,3	5,6	4,9	3,9	3,9	3,6	2,8	3,0	2,9
Beschikbaar inkomen	3,4	5,1	4,5	2,3	2,7	2,3	3,3	3,0	2,9
Bbp per hoofd	4,6	5,2	4,5	3,3	3,6	3,3	1,2	2,4	2,4
Beschikbaar inkomen per hoofd	3,7	4,8	4,2	1,7	2,4	2,0	1,7	2,3	2,3

B: Brussels Hoofdstedelijke Gewest, V: Vlaams Gewest, W: Waals Gewest

Bron: HERMREG, 2014.

In figuur 1 worden het bbp per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner weergegeven in niveau. In 1985 zijn zowel het bbp per inwoner als het beschikbaar inkomen per inwoner het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (respectievelijk 26.536 euro en 9.121 euro). In het Vlaamse Gewest bedraagt het bbp per hoofd in 1985 nog niet de helft van het Brusselse bbp per hoofd, namelijk 12.095 euro; het beschikbaar inkomen ligt 7% lager (8.452 euro). Het bbp per inwoner in het Waalse Gewest is in 1985 9.704 euro en het beschikbaar inkomen per inwoner 7.942 euro.

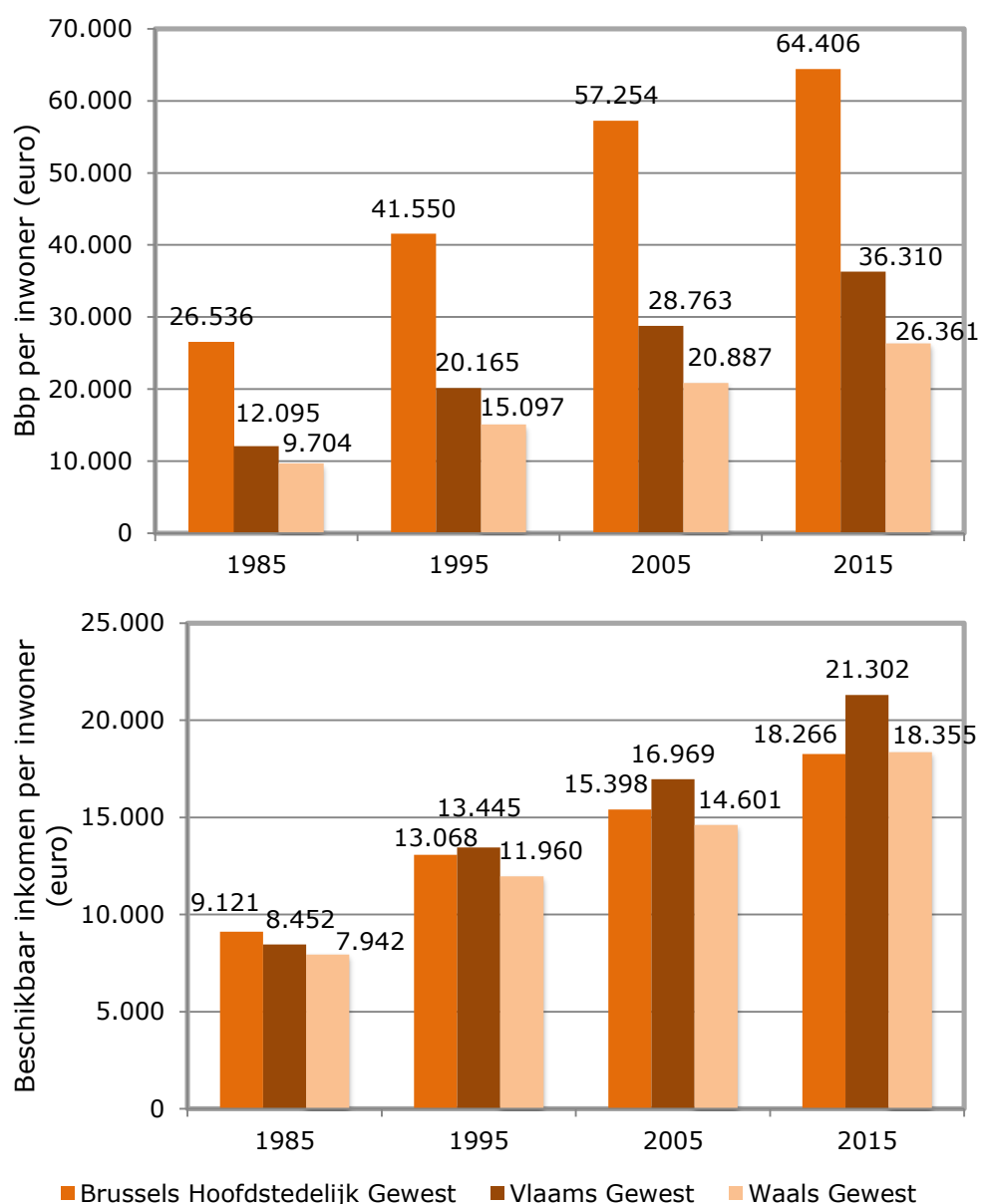
Uit tabel 3 blijkt dat de gemiddelde groei van het beschikbaar inkomen per inwoner in de periode 1985-1995 ruim 1 procentpunt hoger ligt in het Vlaamse Gewest dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Het resultaat is dan ook dat het beschikbaar inkomen per inwoner in 1995 er hoger ligt (respectievelijk 13.445 euro en 13.068 euro). Ook het Waalse Gewest haalt iets van zijn achterstand op het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in en heeft een beschikbaar inkomen van 11.960 euro per inwoner in 1995. Ook in de 2 volgende deelperiodes noteren het Vlaamse en Waalse Gewest een hogere groei van het beschikbaar inkomen per hoofd dan het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Hierdoor zou het beschikbaar inkomen per inwoner in 2015 het laagst zijn in dat gewest (18.266 euro, tegenover 18.355 euro in het Waalse Gewest en 21.302 euro in het Vlaamse Gewest).

Wat betreft het bbp per hoofd blijft dit (gedurende de gehele periode) het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, maar het verschil tussen de gewesten wordt kleiner. In 1985 heeft het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest een bbp per inwoner dat meer dan tweemaal hoger is dan het bbp per hoofd in het Vlaamse Gewest en 2,7 maal zo hoog als het Waalse bbp per inwoner. In 2015 zou het Brusselse bbp per inwoner nog 1,8

maal het Vlaamse en 2,4 maal het Waalse bbp per inwoner bedragen. Uit tabel 3 blijkt dat het Waalse Gewest in 2005-2015 een hogere groei van het beschikbaar inkomen per inwoner kent dan het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest; in 2015 zou dit resulteren in een Waals beschikbaar inkomen per inwoner dat hoger is dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (figuur 1).

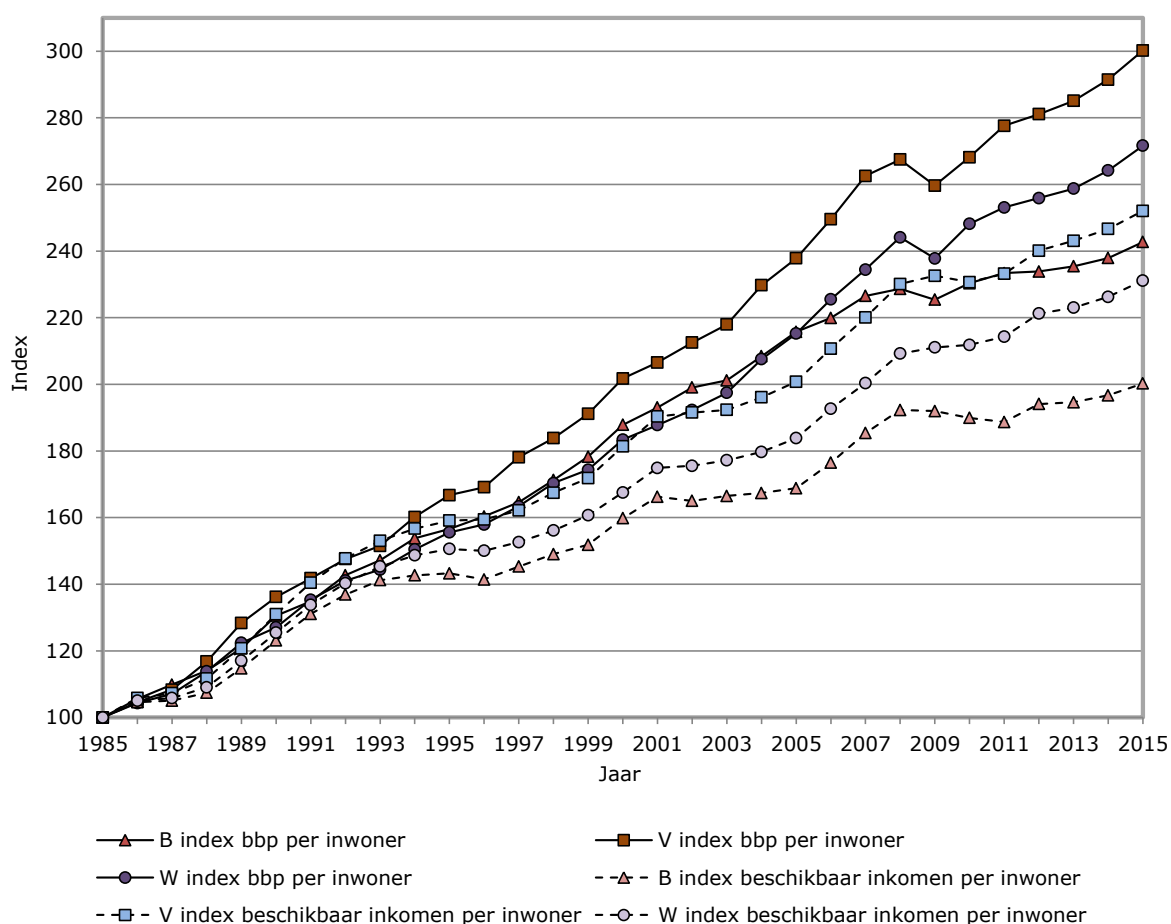
Verder kan ook geobserveerd worden dat er een sterk ongelijke regionale productie per inwoner is maar dat de regionale verschillen in het gemiddelde beschikbaar inkomen per inwoner veel kleiner zijn. In grote mate kan dit verklaard worden door de belangrijke pendelstromen naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vanuit beide andere gewesten: een groot deel van de Brusselse productie wordt gedaan door niet-ingezetenen.

Figuur 1. Bbp en beschikbaar inkomen per inwoner, 3 gewesten, 1985, 1995, 2005 en 2015 (lopende cijfers)

Bron: HERMREG, 2014. 2015: raming

Figuur 2. Bbp en beschikbaar inkomen per inwoner, index (1985 = 100)

B: Brussels Hoofdstedelijke Gewest, V: Vlaams Gewest, W: Waals Gewest

Bron: HERMREG, 2014. 2015: raming

De evolutie van het bbp en beschikbaar inkomen per inwoner wordt weergegeven in figuur 2. Voor elk gewest en elke reeks is 1985 het basisjaar voor de indexberekening. Het is duidelijk dat de toename van het bbp per hoofd in de drie gewesten hoger ligt dan de toename van het beschikbaar inkomen. Maar de onderlinge verschillen over de gehele periode zijn groot: het bbp per inwoner in het Vlaamse Gewest is bijna verdrievoudigd, terwijl het bbp per inwoner in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in 2015 'slechts' 2,4 maal dat van 1985 is.

Hoewel de toenames van het beschikbaar inkomen per inwoner in ieder gewest lager liggen dan de toenames van het bbp per inwoner, is de toename van het Vlaamse beschikbaar inkomen per inwoner (+150%) hoger dan de toename van het Brusselse bbp per inwoner. De toename van het beschikbaar inkomen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt het laagst (ongeveer +100%), gevolgd door het Waalse Gewest (+130%) en het Vlaamse Gewest (+150%). Merk op dat er in 2009 een duidelijke neergang is in de curves van het bbp per inwoner. Het effect van de economische crisis op het beschikbaar inkomen per inwoner is minder groot, maar er is toch een duidelijke vertraging van de groei waar te nemen.

Slotbeschouwingen

Dit artikel bespreekt een aantal kerncijfers van de regionale inkomensrekeningen van de huishoudens in de periode 1985-2015 en heeft zowel betrekking op het verleden als de nabije toekomst. Het beschikbaar inkomen is tijdens deze periode, ondanks een aantal periodes van economische laagconjunctuur, gevoelig gestegen. Verder blijken er zich een aantal verschuivingen voor te doen in de primaire bronnen van inkomen: het aandeel van het inkomen uit arbeid stijgt terwijl het aandeel van het inkomen uit kapitaal afneemt. Ook het aandeel van de sociale uitkeringen neemt toe.

Verder worden de evolutie van het beschikbaar inkomen en het bbp (per inwoner) bestudeerd. Die laatste is eerder een indicator van het productievermogen van een gewest, terwijl de eerste beter het inkomens- of (economisch) welvaartsniveau van de inwoners van een gewest reflecteert. De groeivoeten van het beschikbaar inkomen en het bbp (per inwoner) vertonen eerder een dalende tendens en zijn in de periode 2005-2015 niet meer de hoogste in het Vlaamse Gewest. Desalniettemin zou het beschikbaar inkomen per inwoner in 2015 beduidend hoger zijn in het Vlaamse Gewest dan in de andere gewesten.

Bibliografie

Bassilière, D., Baudewyns, D., Bossier, F., Bracke, I., Caruso, F., Frogneux, V., Gentil, G., Hendrickx, K., Hoorelbeke, D., Laine, B., Laloy, L., Meunier, O., Michiels, P.F.M. (2014). *Regionale economische vooruitzichten 2014-2019*. Brussel: Federaal Planbureau.

HERMREG (2014). *Databank van de regionale economische vooruitzichten 2014-2019*. Brussel: Federaal Planbureau, Studiedienst van de Vlaamse Regering, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en l'Institut Wallon de l'Evaluation, de la Prospective et de la Statistique, geraadpleegd via <http://www4dar.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2008-10-09-hermreg.aspx>

INR (2014). *Nationale Rekeningen – Regionale Rekeningen*. Brussel: Instituut van de Nationale Rekeningen, geraadpleegd via www.belgostat.be